

Как комунистическият режим променя литературата в България? Какво се случва с творчеството на писатели и поети през три кризисни за комунизма години: 1956 г. – Народното въстание в Унгария, 1968 г. – погазването на Пражката пролет от войските на Варшавския договор и 1989 г. – крахът на тоталитарната комунистическа система? Отговор на тези въпроси ще откриете в книгата на **Пламен Дойнов „Българският соцреализъм 1956, 1968, 1989” – норми и криза в литературата на НРБ**

, която представям тази неделя в

[електронната библиотека](#)

на

desebg.

com

▪

Авторът Пламен Дойнов (1969) е поет, драматург, литературен историк, доцент в Нов български университет. Дълго години е редактор на седмичника „Литературен вестник“, автор е на редица литературни изследвания. Съставител е на множество сборници в областта на литературната и културна история на комунизма. Директор е на научноизследователската програма „Литературата на НРБ (1946-1990)“ на департамент „Нова българистика“ на НБУ.

Носител е на редица литературни награди. Изследването му „Българският соцреализъм 1956, 1968, 1989“ е носител на националната награда „Христо Г. Данов“ на Министерство на културата и община Пловдив за 2012 г. в категория „Хуманитаристика“.

По времето на комунизма за социалистическия реализъм може да бъде чут като виц следното определение за него: „Възхваляване на властта в достъпна за нея форма“.

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Август 2013 16:38

Изключеният от БКП заради отказа даzakлейми книгите на Александър Солженицин поет и преводач Валери Петров определя метода в изкуството така: „Обикновен натурализъм с връзки в ЦК”.

Една от най-точните дефиниции на соцреализма прави руският дисидент Андрей Синявски: „Полукласическо полуизкуство, не съвсем социалистическо и съвсем не реализъм”.

Целта на болшевиките – пълно партийно подопечно

В идеологията на болшевиките обаче създаването на специален метод в изкуството, с който партията да привлече творците на своя страна, е важна част от стъпките към властта. На първо място в концепцията на социалистическия реализъм е статията на Владимир Илич Ленин от 1905 г. „Партийна организация и партийна литература”. В нея той чертае стратегията и тактиката:

„Социалистическият пролетариат трябва да издигне принципа на партийната литература (...) В какво се състои този принцип на партийна литература? Не само в това, че за социалистическия пролетариат литературното дело не може да бъде средство за печалба на отделни лица или групи, то не може да бъде изобщо индивидуална работа, независима от общото пролетарско дело. Долу безпартийните литератори! Долу литературните свръхчовеци!

Литературната работа трябва да стане част от общопролетарското дело, „колелце и винтче” на един единен, огромен социалдемократически механизъм, привеждан в движение от целия съзнателен авангард на цялата работническа класа. (...)

Вестниците трябва да станат органи на различните партийни организации. Литераторите трябва непременно да влизат в партийните организации. Издателствата и складовете, магазините и читалните, библиотеките и разните търговци с книги – всичко това трябва да стане партийно подопечно.”

Както Пламен Дойнов посочва в изследването си принципът на партийността, изведен от Ленин, остава неизменен фундамент до края на 80-те години на XX век. По този начин болшевиките проектират отнемането на автономията на литературата от политиката, осъществено през 1917 г. с установяването на тоталитарния си режим.

Изминават обаче повече от две десетилетия, докато терминът социалистически реализъм се лансира официално. Това става през май 1932 г. във в. „Литературная газета” по повод унифицирането на различните художествени течения в единна естетическа доктрина и концентрацията на всички „признати” автори на художествени произведения в един творчески съюз.

Появата на словосъчетанието социалистически реализъм и неговото налагане се случват под диктовката на властта. Месец по-рано ЦК на ВКП (б) излиза с постановление за закриване на всички асоциации на литераторите и за пренасочването им в общ Съюз на съветските писатели. Утвърждаването на термина става окончателно през 1934 г. на Първия всесъюзен конгрес на съветските писатели. Тогава социалистическият реализъм е приет като единствен творчески метод – общ за всички членове на съюза и за цялата съветска литература.

Пламен Дойнов посочва, че съветският произход не отменя българските особености при налагането и употребите на соцреализма в периода на НРБ. „Израснал върху литературно-идеологическата основа на левия авангард (персонифициран от Гео Милев, Ламар, Николай Марангозов и др.), лявата класика (колебливо разпознаваема в Димитър Полянов, Христо Смирненски, Никола Вапцаров и др.), и пролетарската литература от 30-те години (с нейните класицистични елементи в творчеството на Христо Радевски, Младен Исаев и др.) българският соцреализъм възниква като колониално изкуство, пряко повлияно от метрополията (СССР и съветската литература)”, посочва Дойнов.

Единствено правилният метод в изкуството

Авторът изтъква, че историята на налагането на социалистическия реализъм в българската литература след преврата на 9 септември 1944 г. започва като борба между различни писателски групи. Сред тях по брой и активност се откроява групата на писателите комунисти, които сравнително бързо овладяват Съюза на българските

Соцреализмът – Кремълски внос в Народната република (България)

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Август 2013 16:38

писатели. Схемата е изпитана. През октомври 1944 г. са приети 73 нови членове, а месец по-късно са изключени 29 писатели, сред които Михаил Арнаудов, Чавдар Мутафов, Йордан Стубел, Владимир Василев, Димитър Талев, Славчо Красински.

„Народният съд” раздава присъди на десетки писатели, журналисти, литератори. Други преминават през комунистическите лагери. Съюзът на българските писатели бързо се превръща в най-верният поддръжник на комунистическия режим и неговите първи ръководители.

През 1948 г. Петият конгрес на БКП приема резолюцията „По марксистко-ленинската просвета и борбата на идеологическия фронт”, с която социалистическия реализъм е обявен за „единствено правилния метод на художественото творчество”.

Соцреализмът – етапи и характер при кризите от 1956, 1968 и 1989 г.

В книгата са обособени и различните етапи, през които преминава социалистическия реализъм в НРБ. Авторът подробно излага случващото се сред българските писатели през годините 1956, 1968 и 1989 г., свързани с народното въстание в Унгария, погазването на Пражката пролет в Чехословакия от войските на Варшавския договор и края на тоталитарната комунистическа система.

В изследването са цитирани множество литературни архиви и произведения, чрез които са уловени основните характеристики на подчинените на партийните принципи творчество и творци.

Във финалните страници ще откриете как политическата дата 10 ноември 1989 г. променя ориентацията на писателския съюз и на различни негови членове. Как с края на тоталитарната система литературата в България се разчупва под напора на различни свободни от догмата алтернативи. Без съмнение „Българският соцреализъм 1856, 1968, 1989” е ценно изследване, носител на важни подробности за българската литература по времето на комунистическия режим.

Соцреализмът – Кремълски внос в Народната република (България)

Написано от Христо Христов
Неделя, 11 Август 2013 16:38

Пламен Дойнов „Българският соцреализъм 1856, 1968, 1989” – норми и криза в литературата на НРБ, Институт за изследване на близкото минало, изд. „Сиела”, 2011 г., 385 страници.